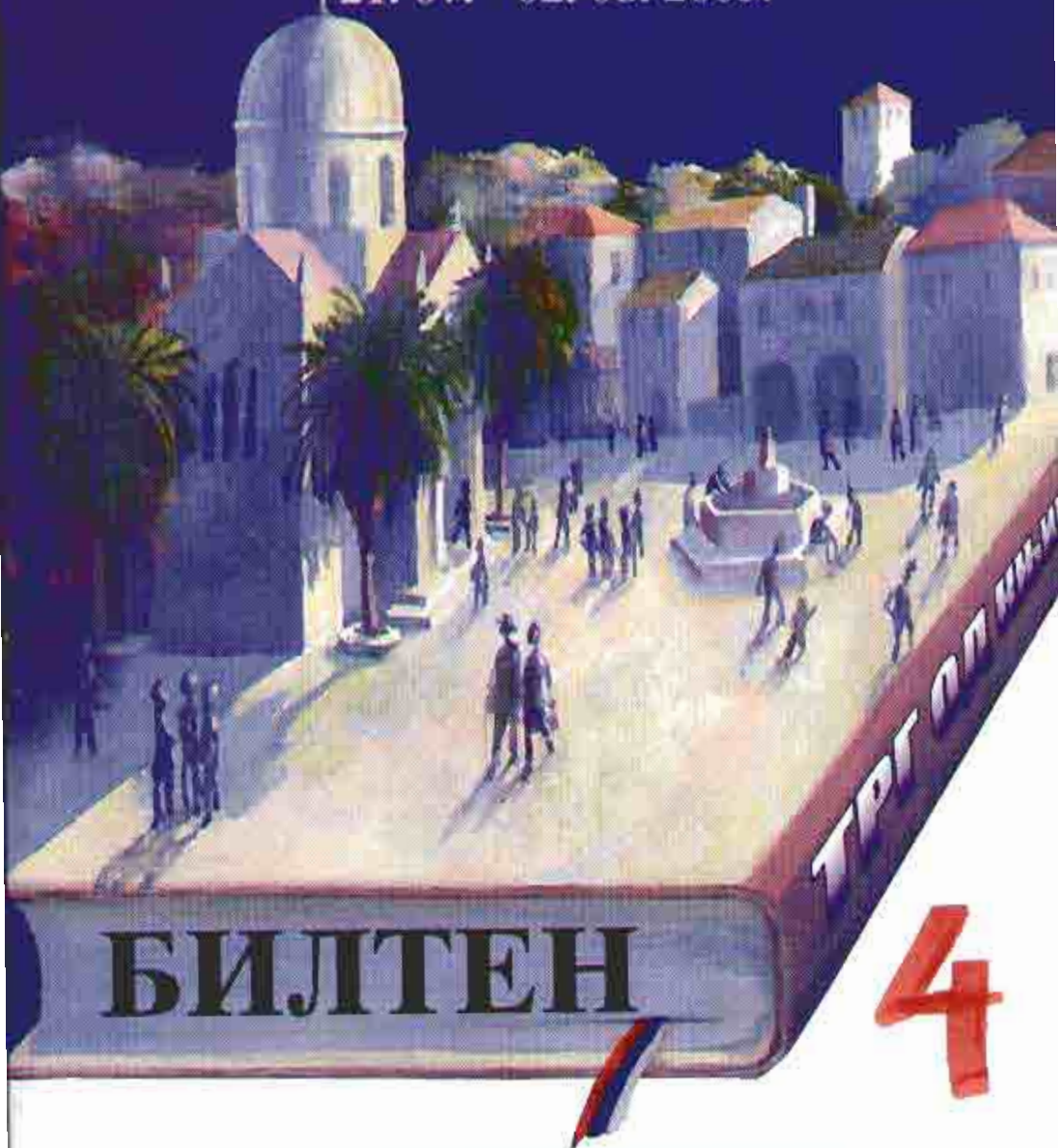

ХЕРЦЕГ-НОВИ
ТРГ ОД
КЊИГЕ

21. 07. - 02. 08. 2003.

БИЛТЕН

4

Промоција књиге проф. др Сава Живанов *«Русија на прелому векова»*

ЖИВАНОВ - НАЈВЕЋИ ПОЗНАВАЛАЦ РУСКЕ ИСТОРИЈЕ ИЗВАН РУСИЈЕ

На *«Тргу од књиге»* осме вечери представљена је књига проф. др Сава Живанов *«Русија на прелому векова»* у издању *«Службеног листа Србије и Црне Горе»* који је ове године представио своје изузетно приједне издавачке подухвате.

Сава Живанов (Вршац, 1929) до сада је написао: *«Стаљинизам и дестаљинизација»*, *«Совјетски Савез и покрет неевропских»*, *«Совјетски Савез и европска безбједност»*, *«Револуција у Русији 1917 године»*, *«Реформе у источноевропским земљама»* и *«Русија у вријеме Јелџина»*.

Дајући увод овој промоцији, заменик директора *«Службеног листа Србије и Црне Горе»* Зоран Живковић је истакао да је *Русија* тема која је за нас била и остала судбоносна у сваком смислу.

«Ова књига је прави допринос, не само издавача и аутора, него и допринос нашим културним и свеукупним везама. Професор Сава је уочи Сајма написао у једном рекордном року. Неки кажу да је то књига социјална, неки политичка, а ја бих рекао: историја Русије до 1914. године је књига која служи на чвст и нашој култури. Сви који су о овој књизи писали, написали су да се овом

књигом професор Сава сврстава у ред највећих

познавалаца историје Русије изван Русије. Овом књигом он је ухватио прави корак са руском историјом и то на начин како нико од нас до сада није урадио. Зато је ова књига изазвала велику пажњу...», рекао је Зоран Живковић, напомињући да је ова књига вјероватно уводни дио чиме ће се професор Живанов бавити у наредном периоду.

Званичан назив књиге је *«Русија на прелому векова»*, али ту је и поднаслов *«Последње деценије руског царства, од Кримског до почетка Првог светског рата»*, прецизније од 1855. до 1914. године. Књига има око 700 страница у веома укуском издању и повезу.

На почетку свог излагања професор Живанов је дао одговор на питање које је сам поставио: зашто сам се прихватио да приступим писању ове књиге?

«Одговор садржи спој два момента. Прво, природне тежње да се након дугогодишњег бављења руским темама направи сажетак оног чиме се посветио четири деценије свог наставничког и научно-истраживачког рада. Друго, да учиним корак ка бар делимичном

интересовања за Русију које постоји у великом делу нашег народа и малог броја научно заснованих и популарно писаних радова о историји Русије,» рекао је професор Живанов и наставио: «Предмет ове књиге су историјска збивања током шест последњих деценија Руског царства. У процесима дугог историјског трајања, који су започети **Петровим** реформама, средњорочно раздобље између Кримског и Првог светског рата у Русији представља неједнозначно по резултатима доба великог економског напретка, крупних социјалних промена и започетих, али незавршених преображаја политичко-државног устројства Царства. У неравномерном развоју руске историје ово је и време највећих материјалних и културних достигнућа, због чега се квалификује као расцвет Руског царства, али и време дубоких криза и неискоришћених могућности што је Империју довело до сутона и ивице понора. Наслов резимеа ове књиге је *«На путевима недовршене модернизације»*. Тај наслов указује на главну садржину историјских процеса који су се одвијали током раздобља империјалне Русије и на њихов резултат. Модернизација ће се наставити и у советском и постсоветском раздобљу 20. века и завршиће истим резултатом – остаће недовршена. Остају питања: зашто модернизација и

каква модернизација, те објашњење њеног тока.

Најновија истраживања указују на *цикличност* историјског развоја Русије после **Петра Великог** – од застоја и криза, преко либерализације и реформи ка успону, а затим преко контрареформи ка стабилизацији која прелази у стагнацију и прераста у кризу. У ствари, током раздобља, која су предмет ове књиге, смењивали су се таласи, а истовремено су деловали «импулси и либералне модернизације и конзервативне реакције», а различите околности доносиле су превагу носиоцима час једне, а час друге групације. Често су та два противуречна политичка усмерења коезистирала у главама и срцима појединих истакнутих политичара – укључујући и два цзареформатора (**Александар I** и **Александар II**) – изазивајући колебања у њиховим одлучењима, па и заокрете у њиховој политици. Услед тога су се драматизовала збивања и усложњавале се слика друштвено-политичког живота у Русији, дајући им противречни карактер. То је изазвало заокрете у политици и доносило је неједнозначне резултате у пракси. Истраживачи сматрају да реформе и њима подстакнута поларизација друштва, «нису само лечиле друштво, него су га и цепале, а повремено изазивале и експлозију у њему, те се тако отварао пут контрареформама».

Контрареформе, међутим, не значе само застој и инволутивно кретање, него и «настављање започетког процеса модернизације државног и војног система, али већ другачијим средствима – средствима оштрих ауторитарних или тоталитарних режима». Али и успјеси, који су постигнути на тај начин, нису били дуговечни, јер су поново усмеравали друштво у стагнацију и кризу и у изолацију и заостајање према развијеном свету. Тиме се припрема претпоставка за нови циклус реформи.»

Још у предговору своје књиге професор Живанов цитира **Берђајева** који каже «да је историјска судбина руског народа

била несрећна и стваралачка, а да се развијала катастрофичним темпом».

Вриједно је забиљежити да је излагање професора Живанова пропраћено инсертима из филмова што је «разбило предавачку монотонију» уколико је уопште може бити када излаже један овакав предавач.

Професор Живанов и Зоран Живковић изнијели су низ похвала граду у ком се догађа «*Трг од књиге*», а њепоту овог града професор Живанов је потврдио «и својим чином» јер већ двије и по деценије долази и борави у Херцег – Новом.

Штанд «Службеног листа Србије и Црне Горе»

БОГАТСТВО У РАЗНОВРСНОСТИ И КВАЛИТЕТУ

Бројни посјетиоци су нам рекли да је овај штанд «Службеног листа Србије и Црне Горе» најбогатији и да нуди заиста квалитетна издања која су веома тражена.

На овом штанду може се добити цјелокупна законодавна литература (или пак поручити), затим универзитетски уџбеници, приручници, класици југословенског права, теоријске расправе (право, филозофија, социологија, политикологија), специјална издања (од «*Мирослављевог јеванђеља*» до «*Путевима ка Ничеу*»), историографија, свједочанства и документи, посебна и електронска издања.

У термину од 22 часа представљено је и друго значајно издање "Службеног листа Србије и Црне Горе". О дјелу «Крај краљевине Црне Горе» говорио је прво **Зоран Живковић**.

Свака прича о историји враћа нас на проблемско питање историје. Не само на питање шта је нама историја значила у претходних 15 година. Негде је Хегел био закључно да ће историја доживети свој крај апсолутном слободом. У неком слободном тумачењу та апсолутна слобода изгледа либерално-капиталистичко друштво и вишепартијски систем који је развијен и који је достигао тај ниво о коме доста знамо (особно у европским неким другим земљама). За нас је рушење Берлинског зида био не само крај историје него и почетак катастрофе на малим просторима чије се последице још увек доживљавају. Да ли нас је и колико историја научила и шта ми знамо о историји? Да ли она постоји као нешто што се само одвија или сама као мишљење о историји-то се увек постави као тема приликом оваквих и сличних разговора. Цитирају проф. Живојиновића који је рекао да је "историја непрекидни дијалог прошлости са садашњошћу". Вечерао говоримо о књизи која овде има посебни сенибилитет и за њом влада посебно занимање. Проф. Живојиновић се латио једног врло значајног и у то време

актуелног посла у светлу свих општих расколота и оног последњег о коме се и на овим просторима доста говорило и говори. Одлучио је да се позабави том великом темом «ЦРНА ГОРА И ВЕЛИКЕ СИЛЕ ОД 1914. до 1920.» Он је у претходних 10 година остварио трокњижје од преко хиљаду страна. У тренутку када је освојио све што редовни професори могу освојити на факултету и на својој катедри где је стекао углед афирмисаног историчара који је пленио не само добрим познавањем и адекватним коришћењем светске литературе и архиве одлучио је да се бави темом која није била његова магистрална тема. Тада се бавио и свеобухватнијим темама али за нас овде много мање значајним. Одлучио је да сав свој углед стави на ту тему која је иначе била дневнополитички третирана. Било је разлога зашто баш он. Пре свега због његовог угледа јерудиције, чињенице да је на морално скрупулозан начин обрадио ту тему користећи светске архиве и није желео да се бави дневнополитичким догађајима него да остави дело које ће преживети године. СЛУЖБЕНИ ЛИСТ је уз помоћ проф. Живојиновића саучесник у том делу. Волео бих да неко од

младих историчара у Црној Гори оствари нешто боље али мислим да ће доста воде протећи овим нашим добро знаним рекама док се неко подухвати да на овако морално-скрупулозан начин пише о овој теми-Књига КРАЈ КРАЉЕВИНЕ ЦРНЕ ГОРЕ промовисана је прошле године на Сајму књига у Београду. То је за све нас који се бавимо тим питањем књига без које не можемо почети разговор, књига

Проф. др Драгомир Живојиновић

Моје проучавање проблема независности Црногорске државе сеже далеко у прошлост

Прилике и изазови који су ме подстакли да радим ту тему били су заиста далехосежни и иду у прошлост 30 и више година. Радећи по светским архивима у Европи и Америци сусрео сам се са великом количином архивске грађе, мање више непознате и некористићене која је приказивала другу слику о Црној Гори, о политички великих сила према овој малој земљи и краљевини која је покушавала да у тадашњим европским и светским размерама нађе своје место

То је било немогуће у околностима у 19 веку. Већ на почетку 20-ог показало се да је држава дошла на границу материјалних и људских способности. Ратови и кризе који су задесили Црну Гору почетком 20 века открили су њене велике слабости које су проистикале из њене маленкости малобројности

која обрађује легалитет и легитимитет

Подгоричке скупштине, која се бави Божићном побуном, говори о последњим данима краља Николе и о томе како су се велике силе понашале и у одређеним моментима мењале смер свога понашања према краљу Николи. Мислим да, и поред тога што су се тим питањем бавили неки познати историчари, оно до сада није апсолтирано.

становништва и слабих финансијских и материјалних прилика, а из максималних амбиција њеног владара краља Николе Петра Петровића Његоша који је заправо ту државу створио и ставио на малу као међународно признату. Претворио је од једне заостале балканске кнежевине у једну уставну условно говорећи, монархију која је постала 1905. С обзиром на политику великих сила на Балкану било је занимљиво посматрати како се ЦГ односила према великим силама у суседству. То је пре свега, била Аустроугарска а са друге стране Италија која је показивала велике територијалне аспирације. Велике западноевропске силе су укључујући ту и Русију настојале да спрече коначни нестанак Османског царства и на тај начин заштите своје интересе на Блиском истоку и на Балкану. Ту је била и растућа сила Кајзеровске Немачке која је такође покушавала да оствари своје циљеве и утврди могућност продора преко Балкана на Блиски Исток. Балкан је постао стедиште сукоба интереса малих земаља које

су. Настојале да очувају своју независност, прошире своје краљевине и великих сила које су настојале да те тежње ограниче, ако не у потпуности онемогуће. Црна Гора се брзо нашла пред великим невољама нарочито после Балканских ратова који су открили сау њену слабост. У моћном окружењу великих сила и пријатељским, полупријатељским али и непријатељским притисцима који су долазили са свих страна. Краљ Никола човек који је одлучивао о свему и чија је реч у политици била последња имао је планове и своје визије као и шта да се ради да се опстане у таквим околностима. Морао је да уђе у рат. Невољно али из њега није могао лако да изађе из простог разлога што му те велике силе нису дозвољавале. Настојале су да њему и његовој војсци од 40-ак хиљада слабо наоружаних и поше опремљених официра и војника обезбеде место на фронту на коме ће морати да дају свој допринос ратним напорима великих сила. Краљ Никола је сматрао да је то велико искушење и опасност за његову земљу. Отуда је он настојао да војску сачува од великих сукоба и погибија. Како сам каже на једном месту - **ЛАКО ЈЕ У БОЈ УЋИ АЛИ ЈЕ ТЕШКО ИЗ ЊЕГА ИЗАЋИ НЕРАЗБИЈЕНЕ ГЛАВЕ**. Истовремено је покушавао да својом политиком оствари одређене територијалне претензије које су га доводиле у сукобе са западним силама које су од њега очекивале да ратује и да не тражи много. Први сукоб имао је са краљевином Италијом. Рачунало се да династичке везе и политички интереси Краљевине Италије у ЦГ и на Балкану могу да обезбеде такву заштиту. Међутим, италијански државници нису тако мислили.

Дошло је до сукоба и на релацији краљ Никола србијански двор због црногорских претензија да заузму Скадар и северну Албанију. Да би се то остварило црногорске трупе су морале да напусте друге секторе фронта према Дрини тј Аустроугарској што је наишло на велику замерку Русије а посебно Француске и Велике Британије. Тиме је краљ Никола ушао у кризу коју никако није могао да реши из једноставног разлога што је ЦГ била блокирана с мора, опкољена од непријатеља а истовремено земља у коју се почело сумњати да није искрен савезник, да је невољна да сарађује и да избегава своје савезничке обавезе. Та зависност од великих сила била је многострука-финансијска, политичка.

Аустроугарска морнарица је блокирала читаву Црногорску и Арбанашку обалу и све што је могло да стигне у ЦГ могло је да буде и топледовано и пре него што стигне у неку од црногорских лука. То је доводило до великих сукоба који се нису могли решити пае до активног учешћа ЦГ у рату јануара 1915. Кључни сукоб који је избио између великих сила и ЦГ била је одлука краља Николе и Владе да у јуну 1915. заузму Скадар који је био сан многих генерација Црногораца. Под његовим зидинама су десетине хиљада Црногораца страдале у другом и првом Балканском рату које су, а када су га заузеле, под притиском великих сила морале да га напусте. Отуда је он сањао да освоји Скадар како би спасао своју земљу, себе и своју династију. Велике силе су краљу Николи и његовој Влади ставиле огромне замерке што је окупирао Скадар и северну Албанију. Од тог тренутка па надаље ЦГ је била блокирана, наметнуте су санкције. То је убозавало процес пропадања ЦГ.

koji je vodio ka kapitulaciji što je bio vrhunač krize. Još od trenutka kada je ЦГ ušla u rat početkom avgusta 1914. saveznici su na Cetinju i drugde počeli da sumnjaju da je ЦГ tajno pregovarala sa Austroугарском и Немачком u nameri da zaključi separatni mir и izađe из rata. Они су за то nudili различите разлоге. Измеђu осталог, говремене сусрете између црногорских делегата и аустроугарских официра у Грбљу. То је узето као добар изговор за критику, осуду и ширење неповерења. Круна кризе око тог тајног pregovaraња било је управо заузеће Скадра. Велике силе су odmah тврдиле да је то последица тајног договора са Аустроугарском. Криза је настала у јесен 1915. када је сваки отпор Црногорске војске био немогућ јер је била боса ненаоружана суочена са сталним нападима аустроугарских трупа са оване стране. Србија и њене трупе су се повлачиле преко Албаније и ЦГ. Позив који је престолонаследник Александар упутио краљу Николи да се њихове трупе заједно повуку у Дреч са понудама француске владе да ће она преузети евакуацију црногорских трупа као и србијанских црногорски краљ је одбио. 18. јануара 1916. наредио је начелнику Врховне команде сардар Јанку Вукотићу да изда наредбу војсци да положи оружје и пође кућама. Истовремено је наредног дана, са породицом краљ Никола напустио ЦГ и отишао у изгнанство из кога се више никада није вратио. ЦГ је по томе пут у својој историји актом који је наишао на осуду у свету за и међу Црногорцима, потписала капитулацију. Неминовна последица била је окупација земље, одгазак у заробљеничке логоре и патње које је народ морао да претрпи. Одлазећи у

изгнанство краљ Никола је наставио да води политику која није наишла на разумевање код великих сила. Боравак у Француској био је тежак и мучан за црногорског краља и људе који су са њим отишли у изгнанство. Био је понижаван, вређан, изолован, лишан финансијских средстава која су му често смањивана или је њихова уплата прекидана. Сви његови напори и настојања да оживи дипломатску акцију ЦГ били су одбачени, настојања да у изгнанству обнови црногорску војску била су онемогућена и одбијена. Био је заробљеник великих сила и чекао је своје последње дане. Како се рат приближавао крају и победа западних saveznika већ наслућивала тако је и он могао да наслути да је крај независној ЦГ био близу. Велике силе су третирале ЦГ у документима о примирју закљученом почетком новембра 1918. као непријатељску земљу. Она је била једина од поражених saveзничких земаља, кахве су биле и Србија и Белгија, третирана као непријатељска земља коју су окупирали saveзничке армије, укључујући и србијанску. Ту су биле и француске, енглеске, америчке и италијанске трупе. То је била saveзничка окупација а краљу Николи је било онемогућено да се врати у земљу. Француски председник Републике и председник Владе држали су га заробљеником и то ће он остати све до своје смрти. У међувремену у ЦГ су се догађале важне ствари које су довеле до уједињења - одлукама Подгоричке скупштине а потом признањем које је уследило од стране великих сила иако не odmah. Божићна побуна коју су припремали италијански обавештајни официри у ЦГ у име краља и његових присталица доживела је потпуно

крах јер Италијанска Влада није хтела да пружи помоћ устаницима и вођи Јовану Пламенцу. ЦГ је служила Италији као монета за плаћање и постизање других циљева. Италијанска Влада је желела да са Владом Краљевине СХС утаничи договор - ми ћемо вам уступити права у ЦГ и нећемо оспоравати да се уједините иако су све друге велике силе то уједињење већ признале, а ви ћете нам уступити Задар, Истру, Ријеку и острва на северном Јадрану. Влада Краљевине СХС је одбијала такав предлог али је Мирвна конференција тихо, црногорско питање уклањала са дневног реда. Завршетак рада Мирвне конференције 1919 год. окончан је резолуцијом у којој се ЦГ спомиње

само реченицом - ОД САДА СЕ ИМА ЦГ СМАТРАТИ ДЕЛОМ КРАЉЕВИНЕ СХС. На изборима 1920. у Краљевини СХС уз присуство посматрача из Велике Британије и Италије највећи део Црногораца изјаснио се за уједињење. Посматрачи су саопштили Мирвној конференцији и својим Владама да су избори одржани слободно, без притиска и да је резултат избора представљао слободну народну вољу. Коначно признање је дошло врло брзо. Већ у децембру Француска Влада је укинула своје посланство на Црногорском двору. То је врло брзо урадила и Велика Британија. САД у јануару 1921. док Совјетска Русија није са тим више имала никакве везе.

проф. др Саво Живанов

Сајам је начинио један велики искорак и добио нови квалитет препаском са старе локације на овај препели трг. Тиме је Сајам књига постао на један лепши начин приступачан, боље организован и саставни део овог делог амбијента. Мислим да је "Трг од књиге" прави празник и књиге и културе.

Како се зове што тренутно ради.

Настављам да се бавим Русијом у 20. веку. Сада почињем следећу и најтежу моју књигу "Русија од 1914 до 1922." То су тешке године њене голготе.

Проф. др Драгомир Живојиновић

За мене импресиивно изгледа. Ово је дивано место. Дивна је и публика. То заједно значи да и место и публика заслужују добре говорнике и интересантне теме.

Како се зове што тренутно ради.

Радим нешто што је везано за велике силе - њихов став према Солунском договору. То је питање које је остало прилично необјашњено. Питања између Русије и Црне Горе увек смо сводили на sukob династије две српске земље. Србија је била у изгнанству, држава поражена али српска војска није била поражена а морала је да напусти земљу. Српска држава и Влада зависиле су од добре воље великих сила али нису хтели да распусте војску јер, без војске, да велике силе нису интересантан. Ово краљ Никола није схватио најжалост. Ми морамо схватити да наше балканске проблеме не решавамо ми већ велике

Програм у славу Александра Сергејевича Пушкина

«АКО ВАС МОЈ УДЕС ХУДИ...»

академик Павле Радусиновић:

Оснивајући Свесловенско друштво Црне Горе ми смо имали на уму да у светским констелацијама а и констелацијама нашим националним да се пуни смисао и неопходна,реална потреба да се оснује Друштво које ће указати и указивати на то да смо ми прије свега у темељу своје у коријенима своје етногенезе Словени и да тај словенски свијет и да тај неабјатниј, како би рекли Руси,словенски свијет од Јадрана до Јапана,у свим околностима могућег угрожавања ако се обједини,ако нађе све линије и елементе узајамне реалне солидарности може и да се сачува и да човјечанству понуди неке друге обрасце и културе и умјетности и наше велике и широке душевности.Основали смо га и имамо наше активности. Нимало није случајно што смо прву акциону кореспонденцију успоставили са овим крајем. Са крајем Новским и Херцеговским.Она се показала плодном.Ми смо имали једну унитатацију 21 фебруара ове године.Дошли су еминентни пјесници из Херцег Новог које је предводила Оливера Доклестић која је одржала једну запамћену и бриљантну беседу.Конзул руски Јуриј Бичков ми је тада рекао такође да је та бесједа била бриљантна.На исти начин су говорили и други пјесници овога краја.Ја им се захваљујем и обећавам да ће све пјесме тада прочитане и бесједа Оливере Доклестић бити објављене у петом броју "Словенског гласника".У свом мом познавању историје овога града ,а прва сазнања сам добио из првог монографа овога града који се зове Томо Поповић и који је написао једну књигу о овом знаменитом граду.Сутра ће се навршити 484 године када су након ослобађања Херцег Новог од хришћанских снага ,по налогу Селима Дрвог,херцеговачки ,арбанашки и босански Турци,предвођени Барбаросом сакупили се овде са великом војском.Било је 90. великих бродова .Започео је љути бој.Браниоци су пружили жесток отпор .Пала је неуобичајено велика киша тако да су браниоци кренули прсмице .Побили су тада осам хиљада Турака,а међу браниоцима је било двије хиљаде жртава.На основу ове крваве и слободарске епизоде и свих оних за које је Раде Томов тако добро

знао дошли су и његови стихови који су овјековјечили овај град на крајњем југу великог и величанственог Словенског океана. Одавде преко Повћена, Фрушке горе до Бајкала и Урала сачињавамо тај моћни и велики Словенски свијет који квантитативно броји нешто око 300 милиона људи, а са дијаспором и 400 милиона. Не пријетимо никоме али све ћемо учинити да нико не јуриша на нас и да нас мијења и то нам је главни задатак.

Наша иницијатива да имамо Пушкинов споменик у Подгорици је величанствена. Недавно сам био на састанку Међународног словенског комитета у Украјини. Имаћемо сваког 6. јуна ПУШКИНОВ ДАН ПОЕЗИЈЕ. Са својом словенском широком душом слободан сам да предложим браћи Новљанима да под овим словенским сунчаним небом имамо и некога то ће стално подмлађивати овај дивни стари град а то је Сергеја Јесењин. Да се овдје бар једанпут годишње окупља око споменика Јесењину младост Црне Горе и цијелог Словенског свијета.

Академик **Жарко Ђуровић** прочитао је своје пјесме –«Пјесник и тмина» и «Кожа»

Пушкин је писао о обичним, малим људима, о свакодневним догађајима, рекла је **Оливера Доклестић** и подсетила да је у Херцег Новом после Револуције 1919 била велика колонија Руса. У објекту гдје је сада Радио Херцег Нови била је штампарија и руски Културни дом. Ми смо им много захвални за све оно што су за нас урадили јер, било је много професора а један од њих звао се Кудревич. Њему сам посветила пјесму рекла је Доклестићева а уз њу прочитала пјесму насловљену « Славенској браћи».

Академик **Слободан Калезић** прочитао је своје пјесме « Повратак» и «Пећина» и један диптих са мотивима из поезије Пушкина.

Пјесник **Драган Стојадиновић**, прије него што је публици поклатио прагшт стихова рекао је:

Током знамените Бородинске битке насеље по коме је догађај именован сравњено је са земљом. Остало је нетакнуто мало здање Бородинске цркве. У другом светском рату Бородин је опет сравњен а црквицу ни куршум није окрзнуо. Лели знаци по којима се препознајемо међу народима као човек међу људима. Наше духовно имање је изван домашња људождера са даљинским

управљачем Томе је потврда и овај «Трг од књиге» и ово вече посвећено Пушкину песнику племићу и витезу који није стрепео од земаљских царева и смрти.

Пјесникиња **Милица Краљ** говорила је стихове својих пјесама «Пушкин» и «Омчица марк» а **Перивој Поповић** одабрао је за сусрет са херцеговском публиком пјесме «ДОБРО ЈУТРО» и «СВЕ МАЊИ»

Сабирајући велику поезију руску у топлу руску поетску ријеч Александар Пушкин је носио мисао да је историја, да је култура дозивање горостаса кроз вријеме којима сам посветила пјесму «ИГРАЧКА» рекла је **Вишња Косовић** а поред ове је прочитала и своје пјесме «УСАМЉЕНЕ РИЈЕЧИ» и «ОДУ ДУЧИЋУ»

Пјесникиња **Весна Радовић** казивала је стихове из пјесама **МОЈ И ТВОЈ БЕОГРАД** и **ЛЕЊИНГРАДСКЕ НОЋИ** док је **Веселин Ракчевић** прочитао своје пјесме **АЛЕКСАНДРУ СЕРГЕЈЕВИЧУ ПУШКИНУ**. **РАЗГОВОР СА ФОТОГРАФИЈОМ НАДЕЖДЕ ШИЛОВЕ** и **БЕОГРАДСКО ПРОЉЕЋЕ 1999**

Промоција романа Андреја Макина *«Земља и небо Жака Дорма»*

ПРУСТ И ДОСТОЈЕВСКИ У ЈЕДНОМ СТВАРАОЦУ

Издавачка кућа *«Ладеиа»* из Београда приредила је промоцију најновијег романа **Андреја Макина** *«Земља и небо Жака Дорма»*. О књизи су говорили директор *«Ладеиа»* **Петар Живојиновић** и преводилац романа са француског језика **Анђа Петровић**. Ова издавачка кућа штампала је све романе овог великана свјетске књижевности, а Анђа Петровић је била њихов преводилац на наш језик.

Андреј Макин је рођен у Краснојарску (Сибир) 1957. године. У Москви је докторирао филологију 1987. године, а крајем осамдесетих година прошлог вијека напустио Русију и одлази у Француску. У Паризу је одбрано докторску тезу из књижевности која се односила на књижевно дјело руског писца **Ивана Буњина**.

Први романи (*«Кћи хероја Совјетског савеза»*, *«Исповијест грешног стегоноше»* и *«Док Амур тече»*) нијесу му донијели неку посебну популарност. Она долази са романима које објављује у Француској, посебно роман *«Француско завјештање»* (1995) за који је добио награду *«Гонкур и Медисис»*. Након тога објављује *«Злочин Олге Арбељине»* (1998),

«Реквијум за Исток» (2000) и *«Музика једног живота»* (2001).

Данас живи веома скромно на Монмартру, у Паризу, у собичку од двадесетак квадрата, јер је ту, како сам објашњава «нашао једноставност, бјежећи од сувишних сусрета и непотребних односа».

Тематика романа везана је за Други свјетски рат, и повезује двије велике државе – Русију и Француску – што је лично и својим животом урадио сам аутор. Наиме, у једном сиротишту тетка **Александра** (повекад јој је и име **Шарлота**) прича једном дјечаку причу о **Жаку Дорму** који јој је био и тајна љубав која је трајала само једну недјељу дана.

Француз Жак Дорм по занимању је пилот и прво је, као добровољац, учествовао у шпанском грађанском рату. Одмах по одласку из Шпаније, почиње други свјетски рат и нацистичка Њемака напада Француску. Жак Дорм се укључује у одбрану отаџбине, али га Њемци заробљавају и одводе у нацистички логор. Настоје да га придобију да ради као обавјештајац за њих, али нијесу успјели. Међутим, Жак Дорм је успио да побјегне из логора и

током 1942. године прелази руску границу. Руси су га у почетку сматрали њемачким шпијуном («убадили га тајно Њемци»), али убрзо откривају да је прави ас авијације. И Жак Дорм постаје члан ескадре Алсиб, тајног вазушног моста ког су Рузвелт и Стаљин организовали између Аљаске и Сибира. Тим авионима је пребачено преко 8.000 америчких војника у Русију, како би се у бици код Стаљинграда супроставили њемачким освајањима. Жак Дорм је пребацио преко 300 војника. Почетком 1945. године, на вратима слободе, упознаје Александру, која дјечаку приповиједа ову причу, и заљубе се једно у друго на први поглед. Али љубав је трајала кратко, као и живот Жака Дорма...

«Ја сам имао прилику овог пролећа да разговарам са Макином. Питао сам га да ли је то љубавни роман или прича о рату. Одговорио је да смо имали у прошлом веку само ратове и љубави. Прошли век и не би имао неког смисла ако у њему, са ратовима, и није било љубави. Да ли би се 20. век уопште могао поднети када у њему, на неки начин, путоказ ка светлости не би била љубав. У овом роману Жак Дорм, ако тако могу да кажем, човек за сва времена. Макин ми је рекао да га је замислио као скромног хероја. Човек који чини тако велика дела, све то је сматрао елементарном дужношћу. Он није био свестан свога херојства. Ето,

ти скромни хероји, како каже Макин, морају бити афирмисани. Макин је роман управо и написао како би Французима и Русима показао такву врсту људи. Морам да признам да и нама недостаје прича ове врсте. И код нас постоји потреба да се афирмише таква врста скромних хероја...», рекао је Петар Живојиновић, напомињући да су сва велика дјела урадили управо скромни хероји.

Живојиновић је истакао да се о Макину пише као једној врсти Пруста и Достојевског у једном човјеху, да је објединио на најбољи могући начин двије традиције – традицију руског и француског романа. Макин ће, како је рекао Живојиновић, доћи у нашу земљу за Београдски сајам књига.

Говорећи о Макиновим романима Анђа Петровић, која је превела на наш језик сва његова дјела, нагласила је да је Макин човјек који је једну велику домовину промијенио за другу велику домовину. Макин је већ 13 година Француз: послје романа «Француско завјештање» добио је француско држављанство. И добио је пасош, кога помиње и у најновијем роману, којим може да путује у све земље свијета, осим у Совјетски Савез. Али пошто нема више Совјетског Савеза, он је искористио ту могућност да полуилегално оде у Русију.

«Макина су веомг често француски новинари (а и наши) питали да ли је та бака Александра (или Шарлота,

свеједно) његова бака, гдје је он тачно рођен, гдје је одрастао... Он је једанпут одрастао у Сибиру, други пут на Кавказу, трећи пут на Волги. То у суштини уопште није важно за једног писца гдје је рођен и где је одрастао, него оно што је написао. То што он радњу својих романа поставља у разне крајеве Русије показује само да је познавао живот те огромне земље на свим њеним меридијанима. Осим тога он је изузетно образован, два доктората...», рекла је преводилац Анђа Петровић.

«А сада да се вратимо на земљу и небо Жака Дорма. Зашто земља? То може да буде земља којом и ми ходамо. А могу то да буду и две земље – Русија и Француска, као домовине Андреја Макина, а на неки начин и домовине Жака Дорма», рекла је Анђа Петровић.

која је укратко публици на тргу испричала живот и судбину Жака Дорма.

«Читајући ову књигу, доживљавамо судбину многих људи којих је било у свим земљама. И у нештој земљи, наравно. Којих ће бити у свим ратовима и земљама. Лично сам ја ову књигу доживела као нешто изузетно што је везано за човека, за људски живот који служи људима и начему другом. За мене је то највећа вредност дела Андреја Макина», рекла је Анђа Петровић која је на крају од свих Макинових дјела издвојила један роман из ове посљедне трилогије – «Реквијум за историју», који јој се највише допада, јер је тај роман написан у духу француске и руске књижевности – те двије најбоље свјетске књижевности.

Са штанда «Паидеиа»:

ДОБРИ НАСЛОВИ И АМБИЦИОЗНИ ПЛАНОВИ

У уводном излагању директор «Паидеиа» Петар Живојиновић је укратко представио ову приватну издавачку кућу иза које стоји већ 200 објављених наслова, за штампу је припремљено још стотину, а до сада је продато преко 100.000 примјерака (цијене књига су изузетно популарне). Говорио је и о изузетно амбициозним плановима.

На штанду су представљене књиге из ових библиотека «Паидеиа»: *Машинерије, Ерос, Визије, Призма, Есеји, Светска књижевност, Поезија, Класици, Медицина, Глоса* и саврана дјела **Нина Берберова**.

Уз пројекцију филма аутора Драгослава Васића «Карађорђе и српска револуција»

Публику је поздравно Драгослав Васић изражавајући задовољство сарадњом успостављеном са херцегновском општином, а након пројекције начелник Секретаријата за друштвене дјелатности Оливера Доклестић објаснила је како је започела реализација овог пројекта.

Негдје прије двије године општина Херцег-Нови је добила службени допис Удружења «Топола филма» из Београда о пројекту документарних и играних филмова о војду Карађорђу и српској револуцији 1804-1817, у коме се дају основни подаци о пројекту, појашњења о томе ко или шта чини удружење «Топола филм», шта је смисао серијала, колико траје рад на прикупљању обимне грађе и снимања, те молба да се укључимо, заједно, као општина, у овај значајан пројекат. У више него случајном контакту, препознали смо озбиљан и вриједан задатак очувања и оживљавања историје у свјетлу новооткривених чињеница и појединаца, знаменитих учесника, Карађорђевих сабораца, и поборника тадашње идеје промјене, и изродила се сарадња која је уродила посебним плодом – обрадом литературе везане за војду и његово вријеме, али овдје у Боки, Црној Гори и дуж јадранског приморја све до Трета. У Херцег-Нови је стигла трочлана екипа: књижевник **Милован**

Витезовић, новинар и аутор пројекта **Драгослав Васић** и директор филмског пројекта **Нала Јанковић**. Њихов прави, литерарни домаћин, неко ко им је отворио нове стране историје и ко је за овај крај раскрилио и ту, двјеста година, стару револуцију, била је Градска библиотека, пред којом се сада налазимо, односно Завичајна збирка, са пуно интересантних књига, од којих се многе више нигдје не могу наћи, а говоре о Боки или су аутори Бокељи. Та вриједна заоставштина помогла је ауторима филма, сценаристи, сјајном књижевнику, Миловану Витезовићу да покупи коцкице о знаменитим Бокељима, али и приликама тога времена и значају Карађорђевог покрета за ове крајеве.

У нашем је народу постојао страх од отоманске империје. Турци су коначно освојили Србију 1459, а Зету 1499. У тим мутним временима град Котор је затражио заштиту Венеције, која 1420 године «Пактом конвентом» успоставља протекторат, коме уз Котор припадају и Пераст, Столив, Прчањ, Вериге, Тиват и

Лушница. Готово 200 година су се Турци задржали у западној Боки. И данас је остало доста топонима из турског времена: вода Карача, камен Караточ, Османова главица, Јокмегдан. Не превише, али ипак се може наћи обрада легенди из турског времена управе у Боки.

1687. године турска управа је сасвим протјерана из Боке, битком за Херцег- Нови али су се сјећања за њу остала јака и у наредних стотину година. Када је Карађорђе покренуо масе у Србији за слободу, 1804. године, здушно су му прилазили Срби, али и многи други Славјанофили, гдје год је допирао његов глас позива у помоћ. Тражио је писмене, образоване, учене што само по себи подразумјева да је намјеравао да гради државу а не само да поведе у покрет за слободу. Постајало је јасно великим силама Европе, да преки али правични и храбри вожд покрене читаву лавину незадовољства против турске управе, или још прије, против заосталих трагова терора, јаничара, превјерених. Његови су планови били, повезивање са Русијом и отварање широког слободарског фронта и отварања ка Европи и њеној цивилизацији.

У Трсту су се Срби окућали и национално и просвјетитељски јачали уз Доситеја Обрадовића, Викентија Ракића, Фенечког «ефимерија» православне цркве Са. Спиридона – духовног језгра и архитектонског и градитељског покоса тршћанских Срба, што је и

данас. Страх од непознанице зване Француска најезда, окупација, масонерија, потом Аустријске управе и жеља за протјеривањем турске управе што даље од ових крајева, али и јака словенска идеја, идеја снажења православља под изјездом туђина, и њиховом вјером, идеја слободе, изнад свега након вјековног јарма, храбрила је људе Боке, Црне Горе, Далмације да се покрену и придруже вожду који је у замаху да сабере све појединачне жеље у једну која значи нову државу.

Наполеон је окупирао Трет први пут 1797 године а тада му је, да не би било проливања крви, исплаћено 2.600.000 лира, а друга окупација 1806. године одвела је у заробљеништво десет најугледнијих трговаца, пошто није исплаћен трајни намет. Међу таоцима су била двојица Срба. **Јово Куртовић** и **Матија Лазовић**. Поморац, па потом трговац у услону, Морињанин **Томо Милиновић** сем голог живота, своје породице и себе, све је изгубио у Француској револуцији. Но, можда и да није једнако да би се одазвао Карађорђевој позиву да му се придружи у Србији. У Карађорђевој војсци напредовао је брзо захваљујући природној вадарености и постао тополивац, тобијски војвода. Касније, у изгнанству, кад се распршила идеја слободе и нове државе написао је споменицу за сјећање на своје вријеме проведено уз вожда и људе који су војевали и изгинули.

Ове су Милинчиће умотворине штампане након 1847. тек 30. јуна 1902. и то у «Војничком листу за поуку и витешку забаву», а у русноти пише да : «Горње умотворине Гома Милиновића доносимо због историјске приједности». Готово пола вијека угушиван је сваки глас о великом Карађорђу и његовом добу и ова је књига можда једини примерак који је задржан у Народној библиотеци, чекао на ускрснуће. Нека се те успомене сад оживе... а то је списак свију српских чиновника војних и грађанског реда који служе при арховном вођи Ђорђу Петровићу, Црноме, од почетка 1804. до 1813. сачињен у стиховима 1844. године у Акерману, у Бесарабији. Такође, 15 момака Ришњана, прикључило се Карађорђу, када је његова војска ударила на Сјеницу. Момци су били регрутовани од стране француске војске за борбу у опсади Дубровника против Црногораца. Не желећи да се боре против своје браће, одметнути су се од Француза и преко црногорских и херцеговачких планина прикључили се војсци код Новог Пазара. Суботић је постао витез Таковског устанка, а његов запис свједочи о прикључењима ришњанских младића и борбама ут Карађорђа. То је драгоцен документ штампан у «Новосадској застави» 1877. Вечерае смо се сјећали великог руског pjesника Пушкина, који је у изгнанству у Одеси сретао наше буре, трговце и поморце,

биљежио њихова казивања и претакao их у стихове. Но његова свијест и осјећање за српску револуцију и Карађорђа било је површно за овог Руса над Русима који је патрио од неправди силно заљубљен у своју домовину и није марио за жељом малог братског народа да се и он издигне из мрака заосталости и робовања и повеже са Русијом.

Билтен "Трга од књиге"

Издавач: "Трг од књиге"

За издавача: Оливера Доклестић

Редакција билтена :

Витха Вујновић, Драгана Зечевић,
Петар Јаничић

Промоција књиге «Риболов и воде Црне Горе» Златка Златичанина

Овај дио програма започео је професор **Лазар Сеферовић** истичући у први план неколико вриједност књиге између осталих и ону којом доприноси туристичкој пропаганди понуде Црне Горе. Књига може бити користан приручник свакоме, рекао је Сеферовић и додао да је и сам читајући је боље схватио заљубљенике у риболов који у тишини промишљају свијет и живот, ђелоту природе и однос људи према њој

Ацо Јоксимовић

КЊИГА ПИСАНА СРЦЕМ

Научну страну ове књиге оставићемо за неке досадне, научне скупове а у Херцег Новом, граду мора, сунца и љубави ћу продискутовати књигу коју је Златко Златичанин написао срцем. Он је овдје исписао своје дјетињство и младост које је провео поред тих дивних ријека које, аго, Подгорица, на сву срећу има. Када сам први пут прочитао ову књигу вратио сам се у своје дјетињство и ријеку мог дјетињства која је негдје горе, далеко на сјеверу. Свака ријека је уствари иста, има своје брзаке, вирове, прве љубави, прво скривено пушење цигарета и дио је наших живота који је безбрижан али се никада не заборавља. У књизи су описане неке врсте прије свега ријечних риба којима су наше ријеке некада биле богате. Сада више

тако није а ми смо узрок томе. За човјека вода је нешто што је Бог дао на коришћење. Наша мала Црна Гора је пребогата водама али не знамо да их искористимо већ их трујемо и прљамо. У Херцег Новом смо испод Орјена и других планина које су перпуне вода које свакога дана оду у неповрат док ми чекамо хоће ли нам неко пустити воду за пиће. Златичанин у првом дијелу своје књиге описује како се некада газдовало ријекама. Свака породица која је имала имање на ријеци имала је свој захват и тачно се знало када се смјела ловити риба, што је веома поучан дио књиге. Са газдовањем смо давно завршили па се бојим да ћемо и брже него што мислимо остати без тих ресурса, без наших вода и нашој дјечи нећемо оставити ништа. Књига

обилује причама и анегдотама о разним мјестима, описао је много риболоваца који су читав живот провели на ријекама повећи велике примјерке пастрмки и младица, писао је о шљункарама које рибама преграђују пут према

мрестилиштима па их и тако уништавају. Бојим се да ће све то само остати записано у књизи. У народу је остала изрека. Када млинови не мељу жито и удејши точак се не окреће тада ни ријеке не постоје нити више теку.

Златко Златичанин

НИСАМ СТАВИО ТАЧКУ НА ПИСАЊЕ О ВОДАМА

Ја сам прије свега као љубитељ природе, као еколош, као човјек који је морао да познаје природу са једног њеног општег биодиверзитета њу и упознао бавећи се риболовом. Сау филозофију свијета и сау спознају научио сам у риболову. Он ми је открио неке посебне димензије мојих сазнања о ријекама. Једна пијепа мудрост каже: Ставите прст у воду и повезани сте са свим водама и морским и ријечним. То је оно што нас спаја. Не могу да раздвајам морске и ријечне рибе јер оне заједно чине једну целину јер ми припадамо свим тим

водама. Вода је извор живота. Живот је настао у води и то је основ свега. У ријекама, језерима и мору имамо око 200 врста риба што је велико богатство. У књизи сам истраживао и топониме. Књигу сам подијелио у два дијела. Први обухвата ријеке а други језера и мислим да може послужити као својеврсни водич јер су на једноставан начин обрађене теме које су занимљиве. Писање књиге почео сам од Мораче која је моја љубав и страст али на писање о ријекама још увијек нисам ставио тачку, рекао је Златичанин.

Одломке из књиге «Риболов и воде Црне Горе» читао је на промоцији глумац херцеговског позоришта **Жељко Вавић**.

Првог августа, уочи Илиндана пала је киша. Сијамски програми одложени су за наредни дан, па је на затварању манифестације умјесто два, реализовано чак четири програма.

Прво је промовисан роман **Босиљке Пушић «Отварање лутке»** у издању београдске издавачке куће «Лом».

У име издавача говорио је **Флавио Ригонат** а књигу је представио **Раша Попов**.

РОМАН КОЈИ ДОНОСИ ОПЛЕМЕЊУЈУЋИ ПЛАЧ

Фројд је први пронашао дневник једне девојке, и иако тај дневник није предњачио у односу на «Отварање лутке» Босиљке Пушић Фројд је сматрао да је то толико значајно за људски род да савни како стасавају девојчице, како се претварају од лутке и нарве у великог раскошног лептира тј. како се претварају у зрело, материнско женско биће да га је одмах објавио. Та је књига прештампавана све до шездесетих година нашег века. Али, књига Босиљке Пушић је јача и боља а даје све оно што је и књига те девојке коју је Фројд штампао и скалбео својим предговором и учинио да постане европски бестселер. Босиљкина књига толико је узбудљиво приказивала како у малом месту у Поморављу, то ће бити Јагодина, једна девојчица посматра у суровим годинама другог светског рата и окупацију и презирања у својој породици. У тој породици отац је суров јер је одгајан у духу патријархалне свирелости, не зна

за друго и он одгаја своју ћерку и држи своју жену под патријархалним свирелим стегамa. Оно што је најлепше у роману јесте тренутак када та девојчица сазри. Њу очигледно оличава Босиљка Пушић. Та сазрела девојка почиње поново да разматра понашање свог оца, његову суровост према мајци и девојчица која је сазрела тада прашта свом оцу. Ја сам био издавач и читао сам десетине прозних књига а онда штампало свега пет или шест. Нисам био навикао да ме дирне рукопис који је отштампан писаћом машинном па мастилоном исправљан. Међутим, држећи «Отварање лутке» мени тада непознате Босиљке Пушић из далеког Херцег Новог, ја сам почео плакати. Плакао сам не због ганутости и искрености којом је роман писан, него због ганутости естетским знаком у духу Аристотелове естетике. Наиме, овај роман има невероватно развијену катарзу, оплемењујући

плач читаоца, бар ja sam to takon
doziveo kao citalac. Kada sam
zavrshio citanje vidim Bosiljka
Pushih, Herceg Novi. Uzmem
jugoslovenski telefonски
именик, тада смо живели у
држави која се звала Југославија,
узmem тај именик, отворим
Herceg - Нови и нађем Илија
Јушић. Илија Пушић, директор
музеја у Herceg - Новом познат по
сарадњи са екипама
телевизијских емисија са научног
програма. Позовом и питам да ли
је ту можда Bosiljka Puših,
Илија одговори јесте и чујем зове:
Бока дођи, зову те из Новог Сада.
Представим се Bosiljki и кажем
да хоћу да у СКЗ штампамо њен

Bosiljka Puših

У једном приватном писму
директору Змајевих десетких игара
Душану Поп Ђурђију
«наговарајући» заједничке
пријатеље рекла да је Раша Попов
моји икона јер је заиста прво мене
уверно да сам писац, и ни једин
писац не би могао без тога да
тише даље. Објавио би можда
једну, две књиге па то све
заборавио, а Раша Попов у свим
јавним приликама, та и када је
отварао моју изложбу слика у
Јагодини 1998. године, када је
промовисао моју збирку
приповедака «Идет у Жњаци» у
Београду, увек то уради пун
срца, са људском топлином какву
може да носи само човек широких

роман. Мислила је да се шалим, а
ја сам плакао и објашњавао да сам
озбиљан. Штампали смо роман,
предложио сам га за НИИ-ову
награду, али није ушао у ужи
избор. Те 1984. године, спреман
сам да се кладим и да идем на суд,
мислим да жири роман није
прочитао. Роман је брзо био
распродат, нашао је своје читаоце,
а онда је 17 година био
заборављен, све док господин
Флавио Ригонат није објавио
друго издање, издао треће издање,
а ја се надам да ће ова књига
имати 25 до 32 издања. Bosiljka
Puših, писац, песник,
романописац, приповедач Herceg
Новог.

простора, велики песник,
интелектуалац који много зна.
Врло сам радосна што је ту уз
Флавио Ригоната који је сасвим
случајно, на писаћем столу
колегинице своје жене нашао мој
роман и одлучио да га објави.
Како је био издавач са мало пара
наговарао ме да нађем спонзора
већ те 1994. године,
објашњавајући да роман заслужује
пажњу и више издања... Чињеница
да од када се појавило друго
издање 2001. године, а за то
издање предговор је написао
Драгослав Михајловић, који је
роман и промовисао на
Београдском сајму књига, стекле
су се неке ствари техничке
природе, од старијег сина сам

добила компјутер, од Флавиоа Ригоната крила и за те две године написала сам доста ствари, а Флавио Ригонат ће ускоро објавити продужетак овог романа који се зове «Ходник» и слика једно позније време. Пошто ја у првој књизи оца сликам прилично суровим бојама онако како га ја

доживљавам као девојчица и девојка, имала сам потребу, јер ме после његове смрти гризла савест, да га објективније прикажем. У неку руку ставила сам ореол око главе мог јадног оца чије поступке ја можда нисам ни могла увек да разумем.

«ТРГ ОД КЊИГЕ» - 2. август 2003.

Раша Попов, «Био сам срећни коњ» (Јов, Београд)

Раша Попов рођен је 1933. године у банатском селу Мокрин, био је новинар на радију и на телевизији, а уз шармантне приче духовитог и ексцентричног Раше проналазача одрасле су генерације. Он је онда и данас у себи носи сва времена и све просторе...

Желидраг Никчевић, стални критичар Сајма

ПРИЧА ИЗ СРЕДИШТА МАГИЈЕ

Књига Раше Попова «БИО САМ СРЕЋНИ КОЊ» сасвим сигурно је најдуховитије дјело које смо имали на овогодишњем прилично озбиљном и важном «ТРГУ ОД КЊИГЕ» тако да сад можемо рећи да се круг полако затвара и са оне веселије, разиграније стране. Заиста нисмо могли добити атрактивнијег госта, са више приповједачког шарма, пепршавијег и племенитијег, топлијег од Раше Попова који је написао овај роман за велике и мале како стоји у поднаслову, и довео нас у дилему којем типу, којој категорији читалаца

припадамо. Ја нисам одавно прочитао неки текст који тако суверено и супериорно укида потребу да буде тумачен. Ту је критика заиста сувишна јер Попов своје причање заснива на директном контакту и обраћа се нашем изворном слуху, који није ометен интерпретацијама.

Ово је, дакле, причање из самог средишта магије, из Рашиног раног дјетињства у Мокрину у сјеверном Банату - један пресинг суза и чаролија који се не може препричати - а постоји у овој дивној књизи и у невјероватном Рашином сјећању на дане кад се живот

свакога јутра јављао као нешто све љепше и љепше, кад је сваки догађај у селу и у породици имао космичке размјере и уписивао неизбрисиве трагове у душу дјечака који је вечерас пред зама-послије шездесетак година. И ви ћете се увјерити да је то исти дјечак са истом чудесном сензибилношћу за радост и тугу који лебде у сваком животном тренутку - али кад сте одрасли онда вам је много теже да ствари тако дубоко схватите. Кад сте одрасли онда сте прилично уморни и ваш се свијет у ствари страшно смањио. Ја сам знао да је г Раша Попов одличан пјесник, такође један од најдуховитијих које имамо. Код Раше Попова, међутим, у његовом причању ви имате неке, у ствари минималне интервенције, неки чудан ред ријечи, па понављања, а главни приказ се ипак фиксира максимално, јер је некако пронађена његова суштина, јер је сагледан са потпуно неочекиване стране, као кад живите у кући и годинама имате исти хоризонт, а онда једном пређете улицу и погледате одатле, потпуно другим очима, и видите колико је свијет компликован. То је тај дјечји, ненавикути поглед на ствари, то је тај рендген који је апсолутно поетски заснован и организован, али га само ријетки сачувају. Ја морам

нагласити да је овај роман права ризница таквих поетских мјеста. Нека су крајње деликатна и дирљива, на ивици страшног, у предворју тог мрака који долази и који дјечак предосјећа читавим својим бићем. Такође желим да нагласим изузетну племенитост нашег приповедача. Не у тематском смислу, не садржајем, него племенитост његовог стила, ту доброту којом се реченица привија уз свој предмет, да би га извела на свјетлост, а да га баш ничим не повриједи. На крају, рећи ћу да књига «БИО САМ СРЕЋНИ КОЊ» Раше Попова уопште није неко једноставно и безазлено штиво, да она јесте бескрајно духовита али да сваки час може и да вас расплаче, да у њој можете наћи више мудрости него у томовима мрзовољних трактата. Такође, ту постоје и неке капиталне историјске сцене душу дале за филмску обраду - то приближавање рата виђено очима дјечака постоји код Бертолучија а код Попова је, чини ми се, још неореалистичније, кад се читава епоха њен дух евоцира у трену, описом једног војника који притрчава колони итд. На свакој страници имате то расипање фантастичних мокринских приказа, те ликове који као да долазе из бајке а долазе из једног сасвим

обичног живота—само што их је доведе довела рука чаробњака

Катарина Брајовић

Мудрост је непретенциозна, као и ова књига Раше Попова, посвећена животним вриједностима и преиспитивању хијерархије међу њима успостављене. Ово је важан спис о моралном и интелектуалном сазријевању, нека врста накнадне самоспознаје, прича о односу човјека и детета. Како човјек разумије себе шест деценија касније. Конвенционални књижевно-критички језик је потпуно сувишан пред књигом каква је «БИО САМ СРЕЋНИ КОЊ». За своје приповиједање, које је и исповиједање, Раша Попов изабрао је језик чистоте и јасности, језик без компромиса, без онеобичавања и завођења. Нема керефека. Овакав поступак тумачења, као посредовање између свијета књиге и свијета читаоца, чини непотребним. Књига и читалац се сами срећно препознају и зближе, критичари нека мало ћуте. Нема овдје посла за проводације. Отвориш и одмах видиш да је књига «БИО САМ СРЕЋНИ КОЊ» каталог најважнијих сјећања са коментарима. То је раширена мапа дјетињства, систем микроавантура откривања природе и друштва, гимнастика

Раше Попова, великог мајстора приповиједања

емоција и испитивање лимита. Кључно мјесто на тој мапи одрастања је Мокрин. Та престоница детињства је и село и варош па су, сходно томе, они који живе у Мокрину и сељаци и варошани. Дјечаштво у том Мокрину није изгубило везу са природом али је већ дио урбане културе, још изоштреног слуха за усмено предање, али са интересовањем за енциклопедију. Дјетињство које се проводи на дрвету и у забавишту — готово да је идеалан образац за почетак живота. Шест деценија касније, дјетињство које описује Раша Попов и даље одзвања радосћу, чистим и неодољивим хумором, топлином идиличне заједнице и њежношћу породичног живота. Те племените супстанце нису изгубиле вриједност, уграђене у прозу и данас зраче. Замислите само колико је био срећан тај Раша, како је био квалитетан почетак у Мокрину. Веома је важно да залихе позитивних емоција из дјетињства трају што дуже. Док оне трају човјек је заштићен. Много је разлога да прочитате књигу «БИО САМ СРЕЋНИ КОЊ» Раше Попова. Предочићу три које сматрам најважнијим.

Прво, гарантовано смејање: Данас кад људи просто умиру од досаде, кад је радост толико ријетка да је човек спреман на све да би се дочепао тренутка ведрине, Попов издашно части веселим кикотом до загоцавања. Друго, лутајући предјелима дјетињства Раше Попова, пред вама се неминовно отварају и путеви према сопственом смејању на прве године живота. Ако кренете тим путем схватићете да су то уједно и најбоље године живота. Треће, постајете бољи стручњак за дјецу и за комуникацију са њима. Можда коначно уочите оскудност и осујећеност модерног дјетињства. Парк никуда не може ни дочарати дражи пиваде, телефон није ни приближан правој тетки, а бака која зна бајке и приче много више значи од интернета. Дјетињство је, као литерарни мотив, много изгубило од када је предато на старање психоаналитичарима, онима који су за Едипа чули тек преко Едиповог комплекса. Захваљујем Раши Попову што се дистанцирао од тог клеветничког еснафа, што је превазишао све недаће одрастања, не приписујући

кривицу ни оцу ни мајци за сопствене несавршености. Нема овдје, у овој књизи, никаквих сумњивих снова ни издајничких омашки, ни неуротичних ритуала, ни злокобних васпитачких тортуре, нити потиснутих страхова - све је нормално. Ипак, ово је само књига о дјечаку али не и дјечија књига. Ово није књига за дјецу млађу од 32 године. Ово је више уџбеник за родитеље. Што не значи да се одабране стране не могу читати дјеци пред спавање. Ако то неће изазвати шок. Код дјеце или родитеља ненавуклих на тај демодирани образовни гест. Некада су родитељи правили грешке па су дјеци давали да читају рецимо «Том Сојера» и «Хаклибери Фина». То је као да сте их уписали на курс дјечјих безобразлука. Данас је мало наивних родитеља, а још мање дјеце. Нема више ни читања пред спавање. Само весели телевизор. Па баш са телевизије и знате Рашу Попова и његове приче. На екрану се видјело да те приче имају ширину. Дубину су добиле тек на папиру. Према томе - зароните Црногорци.

***

Боснијка Пушић прочитала је, између осталих, ијесму Раше Попова «Кад сам срео свој народ» објашњавајући да се управо кроз њу види како од једног најобичнијег животног детаља може да се начини антологијска песма.

Раши Попов – испричао je ljubimic причу о свом првом сусрету са **Владимиром Јовићевићем Јовом** и његовом женом **Соњом**, који су објавили књигу у издавачкој кући «Јов».

Донели су код мене пре две године, каже Попов, и рекли да хоће да покрену издавачку кућу. Тражили су да у магнетофон испричам своје рано наративе детињства, а ми ћемо то да објавимо. Учинило ми се примамљивим. Узмем из ормара свој магнетофон јер ми често кунујемо та сокобаца и не

користимо их. међутим брачни пар Јовићевић наведе ме стрпљивим доласцима током два месеца да пред њима причам по свом детињству. Ја јесам аутор ове књиге али су они живи мотор који ме је навео да приповедам, они су први слушаоци мог приповедања.

«ТРТ ОД КЊИГЕ» • 2. август 2003.

Милован Дренчи – «Косметска легенда» и «Други Косовски бој»

Ја нисам аутор ових књига. Ја сам само забележио део најновије српске историје. Људи који имају среће да учествују у писању историје немају права да ћуте о томе. Ја сам имао част да заједно са легендарним српским вођама генералима Владимиром Лазаревићем и Небојшом Павковићем и њиховим командантима и командирима, са сјајном генерацијом младости Србије и Црне Горе која је ратовала на Космету да будем са њима њихов хроничар, да бележим оно што се десило 1998. и 1999. Нажалост, истина о тим догађајима је данас

измасакрирана, сакривена и покривена лавиринтом лажи. Натерани смо да се стидимо зато што смо бранили отаџбину. Испричане су гомили лажи о ономе што је било а наша Војска проглашена неком зликовачком армадом, наша политика такође, а очекује се да таквим буде проглашен и наш народ. Део те историје забележио сам у књигама «ДРУГИ КОСОВСКИ БОЈ» и «КОСМЕТСКА ЛЕГЕНДА». Направио сам и документарни филм «ПАКАО КОШАРА» о копненој агресији из Албаније. Нажалост, у Србији сам доживео невиђене притиске, претње, медијску

блокаду да не објављујем ове књиге. Али то није успело.

Са ове две књиге и документарним филмом заокружио сам причу о другом Косовском боју, 610 година после првог.

Веома је важно да се нико ни у Србији ни у свету није нашао да демантује ни једну једину реченицу која је записана у овим књигама. Књиге су специфичне због начина писања јер је то нека врста преноса рата уживо.

У првој књизи сам покушао да разјасним сва три аспекта ваздушно-копнене битке без икаквог извођења закључка ко је добио рат. Моја оцена, као ратног репортера који је прошао 26.000 км за 79 дана искључиво по Космету, је да смо ваздушно-копнену битку добили у сва три аспекта- одбранили се од удара НАТО авијације, разбили шиптарске терористичке снаге, зауставили жестоку копнену агресију из Албаније на подручју караула Кошаре и Горожуп. Ја четири године водим битку да ово и докажем. Прошле године је Весли Кларк признао у изјави ББЦ да су изгубили рат, што је прво јавно признање да НАТО војнички није добио у сукобу са легендарним Приштинским корпусом и полицијом. Али то није било довољно да се прихвати као званично тумачење рата у самој Србији и Црној Гори. Напротив. И

даље се неистинама и лажима плује по гробовима младости која је гинула и крварила. Посебна прича је мржња шиптарских терориста која се огледа и у томе што су сви заробљени припадници наше војске и полиције били измасакрирани. На најзверскији могући начин су их убијали. Нетачне су приче да су Шиптари били поши борци. Имали су добру тактику. Било је много странаца, муџахедина, плаћеника, добровољаца из БиХ, Хрватске, било је много Хрватица које су обично биле снајперисти. Описао сам и многе масовне гробнице у којима су побацани измасакрирани припадници нашег народа али и Шиптари који су убијени од стране терориста. Прошле године појавила се књига шиптарског терористе Тахира Земаја у којој он директно оптужује своје саборце Харадинаја, Таћија и друге да су измасакрирали те људе. И опет у Србији мух Нико о злочинима над Србима не проговара ништа. Битке које су вођене на Космету ући ће у историју ратовања.

У другој књизи сам додао поглавље о генези терористичке ОВК и поглавље о томе шта лишу терористички команданти што, уз пропаганду која је вођена, разоткрива суштину зашто је дошло до сукоба на Космету и ко је крив. ОВК је формирана 1991.

године са циљем стварања велике Албаније. Настала је у Швајцарској, земљи која је највише помогла стварању терористичке организације. Никада ми није одговорено на питање ко је то из власти Србије и Црне Горе дозволио да се Шиптари наоружају најсавременијим оружјем којим су убијали Србе. Од доласка КФОР-а терористи су почели да пишу књиге о наводним својим великим победама које апсолутно нису тачне. Сада су почели да пишу књиге у којима се међусобно оптужују за злочине али и откривају да се од 1991. пропремају за тероризам. Звао ме Немац који је у Хашком трибуналу шеф анализе који је читао те књиге и распитивао се о томе шта ја знам о односу Војске према цивилима. Када сам му рекао шта све знам, какав је био однос Војске према цивилима али и Шиптара према цивилима тражио је да будем сведок против Шиптара на шта сам пристао. Изразио сам сумњу да ће бити покренути процеси а он ми је рекао дословце - припадници ваше Војске и полиције су ратовали у

границама ратног права сем неколико инцидената. То је тачно, али је то прво признање да неко из Хашког трибунала јавно каже да припадници Војске и полиције нису починили масовне злочине. Рекао је да припремају оптужнице против Шиптара и да знају све што је било али да се врши политички притисак да се Шиптарима не суди и да тај притисак врше САД. Са друге стране траже наше легендарне војсковође који су бранили отаџбину, захваљујући чијој доктрини смо имали 545 погинулих бораца уместо 15.000 колико су Американци предвиђали да побију.

Ја немам права нити желим да ћутим. Видео сам херојску младост Србије међу којима је било и Мађара, Горанаца, Рома, Муслимана, Македонаца...

Моје књиге су споменик свим оним Обилићима који су хрварили и гинули за сваки милиметар на Косову и Метохији. Порука ових књига је да се Отаџбина увек мора бранити.

То није обавеза него привилегија.

ПУБЛИКА О «ТРГУ ОД КЊИГЕ»Млађо, студент

Трг од књиге је на најлепшем месту у Херцег-Новом. Олично је уређен, штандови су поређани на прави начин тако да човек може лагано да пролази без гужве. А те продавачице-како су само zgodне и уређене-као на изложби. Што се тиче књига – за сваког има по нешто – од водича па до књиге Вишње Косовић «Капца за нову ријеч» Све у свему – ово је један леп сајам на коме човек може и да види и да научи много.

Јелена Самац, ученица

Овогодишњи сајам књига ми се свиђа јер је на добром месту (боље него у Игалу, свакако), пијело је организован (уређеност штандова). Јесте да је на малом простору али то изгледа није проблем јер је мали број издавача. Могу се видјети и гразни штандови. Избор књига је слаб. Многе књиге се могу наћи на више штандова. То је можда, за сада, једино на шта би се могла обратити пажња?

Марко, ученик

Добар је Сајам, али када се зна да се организује први пут и добронамјерно опросте некеи пропусти. Штандова би следеће године морало да буде више, и књига, а програми да буду осмишљени с више пажње.

На улазу на плато на коме се налази изложбени простор «Трга од књиге» налази се књига утисака из које преписујемо:

Н.М.

Боље да сте паре које сте потрошили на сајам дали за обнову фонда градске библиотеке.

Оливера

«Трг од књиге» је визионарски приступ култури људи и сигурно промовише аутентичност града и даје печат културним тежњама читалаца и посетилаца овог амбијента. Утисак савршен!

Анкету приредио:

Вук Вуковић

Селимир РАДУЛОВИЋ, извршни директор манифестације

Као да се на овогодишњој двонедељној књижевно-издавачкој манифестацији "Трг од књиге" обистинило древно гесло – ништа не радити без радости. Иако утамничени у свом времену, у свијету контроле мишљења и нужних илузија, свезнаковитих и милосрдних усређитеља стварности, успјели смо, макар на трен, да измакнемо усуду опште боје времена и да се, захваљујући књизи, суочимо с радосним уздарјима многоврсних тајних писама. Тргу Херцега Стефана, који се налази у срцу херцег Новог, који је догађај по себи, придодали смо још један догађај по његовој мјери – књигу, чувајући његову природу, јер је, како је већ речено, све што је у складу с природом достојно поштовања. Са нама су од 21. јула до 2. августа, у оквиру 23 програмске цјелине, били актери који граде сам врх наше духовности, науке и књижевности – Његово високопреосвештенство, митрополит црногорско-приморски Амфилохије, Његово преосвештенство, епископ захумско-херцеговачка Глигорије, академик Драгутин Вукотић, Драган Јовановић Данилов, Рајко Петров Ного, Горан Петровић, Богољуб Шијаковић, Ратко Божовић, Милош Милошевић, Љиљана Хабјановић Ђуровић, Сава Живанов, Драгољуб Живојиновић, Раша Попов и други.

Програми су били изузетно посеђени – њихова реализација готово стопроцентна. Као да се са лица свакодневних посвећеника "Трга од књиге" препознавало у којој је мјери истинит глас који нам саопштава да је књига једини вјеродостојни еквивалент писања. Да она не може нестати, будући је нешто свето, божанско, и да сви они гласови, који се налазе у књигама, који се буде и излазе из нијемости, допиру до сваког од нас.

На тај смо се начин, будући у пријатељској гравитацији књиге, одбранили од профаних и опорних ријечи (шпедитија, царина, порез), које су, без разлога, хитнута у нашем правцу. Као да је неко једноличнијски прочитао Платонову кажу о изгнању пјесника из идеалне државе и његов науку да они кваре душу, стварају варљиве привиде слике и дочаравају променљиве провале људске страсти. И, при том, заборавио да су они који пишу књиге лаки, крилати и свети! И да се душа, рекао би философ, вољно а не невољно отвара закону!

P.S.

Да ли је, након свега, неопходно подсејетити на слоган овогодишњег "Трга од књиге" – промјени (мо) се!

Оливера Доклестић,
председник Организационог одбора «Трга од књиге»

КЊИГА – СИМБОЛ СЛОБОДЕ

Ма колико причали о слободама, правима, хуманизму, ми, у ствари живимо у варварским временима, гдје је само привид код неких лагодан живот. Вријеме промјена јесте да је све промијењено кад се баш ништа промијенило није. Као сјенка ратова, вестајања и губљења идентитета, живих активности наше земље на међународном плану и трке за возовим запада, култура, на овим нашим ширим просторима често није схватана, као потреба или нужност, или као дио људске природе, односно прихватање да је дар умјетности оно од Бога дато смртницима, па тако и њено уживање читавом људском роду. Напротив, она је веома често у улози поштапанице, или схваћена као утопија о срећном времену, као огледало или обмана, као нада, чак и онда када је та књижевност испуњена болом и тугом, пошастима друштва и цијеле цивилизације. Зато је повратак у прошлост испуњен романтичарским заносом у коме се тражи ослонац у претходним временима, ослонац на духовно, надвремено и надпросторно, вјечно и васионско, занемарује се тренутак садашњости и подређује, ако не прошлости а оно универзалности. Тргу Херцега Стефана или Стјепана, који се налази у срцу Херцег Новог, који је догађај по себи, придодат је догађај по његовој мјери – књига, желећи да очува његову природу, јер је већ речено «све што је у складу с природом достојно је поштовања». И то је дух који се извијао дванаест дана са плочника «Трга од књиге», уз аркаде Светог Арханђела Михаила. С једне стране, тај религијски принцип остао је, до краја, снажан стуб ове манифестације и кора његовог гнијезда. Али не једини стуб.

Слушајући и читајући о дјелима, о људима и догађајима, дружећи се с књигом отворили смо могућност да свако од нас, макар за ово кратко вријеме присутности на Тргу, постане разумнији за атом, кап или грам, бољи, душом мекши, срцем шири, знањем пунији, разумом разумнији, да би тиме себи, па од себе и другима, уклонили макар дио стријепњи, безвоље, туге и повратили вјеру, наду и љубав.

Као и све ствари, људи и догађаји, који се дешавају у некој средини, носе обиљежја локалног и шири просторни и временски принцип. Све се промијенило, кад се, суштински, ништа промијенило није на Тргу Новог града у старом Розопеку, о коме је писао Симо

Матавуљ. Овдје, гдје је с краја 19. вијека била и општинска кућа и славно опћинско управитељство, и кафана «Аустрија» и гдје су се окупљали домаћи и дошљаци, а увече била променада на којој се све видјело, чуло, и сазнавале, све мале и велике тајне, и кад је од кровнићаре грађена нова кафана «Код новог свијета» попут наших кућица на «Тргу од књиге», стизали преписивачи, канцеларијски пријавници, послужитељи, тамничари, да виде напредак нове зграде, прво радознато, с пуно замјерки, па се накоро и одомаћише. И увијек се нађе неки доктор Зенето, који разумије промјене и напредак и који зна да вага прошлост и садашњост зарад боље будућности па каже « вама се чини господо, да се пред вашим очима ствара неки нови свијет у староме Розопеку. Ви се бојите тога новог свијета. Ја вам кажем, да је њега увијек било, само му недостајаше прилика, да га изазове на окуп. Жерава, штоно кажу, тиња под пепелом, а нека дуне погодан вјетар, она ће планути.»

Планула је и разиграла се жеравица овог љета и помирила ријеч од јуче са ријечима данас које тако силно желе да буду ријечи за сутра.

Показало се да можемо да будемо изнад истока и запада, да не треба да тражимо разлике, да не треба да се плашимо другачијег, различитог, чак ни супротног. Мале ријеке увиру у велике, а јака матица увијек носи ка средишту. Но, оно што је другачије не треба изопштавати – ако вриједи, избориће се, ако не, угасиће се. Давати се радо значи више него ли се давати много. Живимо у времену када се чује и проноси много гласова, а Плиније је говорио да се многи плаше гласа, а само мало њих савјести. « *liber, libertas* » - књига јесте симбол слободе. Давно још, прије неколико вијекова, писао је Волетер «књижевници су учинили највише услуга малом броју мислећих бића, расутих поцијелој земљи, они су усамљени писмењаци, прави научници затворени у своје радне собе... Наша је биједна врста тако начињена да они, који ходају утабаним путем, увијек подмећу камење онима који указују на нове путеве.»

«Трг од књиге» започео је у овој 2003. години оживљавајући стари херцеговачки град, његов трг херцега и све куће и храмове, свјетовног и духовног живота. Преко «Белависте» упловљавали смо у лијепе луке саткане од заноса, истине, снажне мисли и тако крунили ријечима овај град и његов трг, ваљда, на најбољи могући и расположив начин. Добра дјела спајају вријеме и просторе, чине да писана ријеч, ето, траје миленијумима, да живи као буктиња, да буде луч у сумраку од које се пружа видик за сваки наредни корак.

Но, има и сдљепних много поред очију, којима су амови таклонили све видике даље од врхова сопствених прстију на ногама, а сопственом важношћу стреме пењању у некакве неслућене висине као да би свако могао да буде Богу с десне старне, или у његовој милости, без свијести о људској маленкости, мањкавости, безличности. Како ли се драги Бог томе смијен како ли су они у бити, небитни за људски вијек и развој, а како много људи, пак, од њих зависе, од њиховог незнања и немара и њихове лажне величине, од ње срљају у амбисе, из којих је спор и тежак повратак. Бојовници ио такмичари знају да треба поставити мету што даље да би се лакше погађао сваки ближи циљ, али тежећи циљевима често се изборави да онај ко долаје стријела може да их искриви и да се оне одмах, по олапињању, забоду у земљу.

Бирократија, као војска матрионета на концу, без лика и смисла, без жеље за стварањем и креирањем, сем додворавања и увијања, једна је од најстрашнијих болести сдљепила друштва, поготово када се сутреми на културу. Некакви прописи, десетине папира, много, преко коли стасатих у важности чиновника, чине занат који спутава, везује, као најстрашније негве, слободни дух и првородно чедо – шпампану ријеч. Овдје смо, у ходу кроз 21. вијек осјетили према књизи робовску патњу и присилу која значи немати и палћати данак из сиромаштва држави за опстанак, и данак таштини и љубомори и сујети и политици, и подићи зид око себе, иако у много блажој форми, али у основи слично ужасу паљења пергамената александријске библиотеке или спаљивања Конфуцијевих књига, у доба «културне револуције». «Промјенимо се и сагоримо у себи сву нетрпељивост, све екстремно, све што се препознаје као лажно, демонско, зло у нама. Нека ово чедо херцегновско саживи слободно, као што сваки слободан и хуман човек треба да живи не вапећи за сунцем и ваздухом, фећ да их има у изобиљу и да не осјети да мју фале.

Када «Трг од књиге» у поноћ, вечерас 2. августа, погаси своја свјетла, нека се потом упале свјетиљке које ће за град херцег нови, означити пут ка сдљедећим оваквим манифестацијама у славу издаваштва и књижевности!

(ријеч на затварању манифестације након које је одржана и конференција за новинаре у Градској библиотеци и читаоници)

«ТРГ ОД КЊИГЕ» - 2. август 2003.

ОРГАНИЗАТОРИ И ИЗДАВАЧИ ПРИСУТНИ НА "ТРГУ ОД КЊИГЕ"

ПО ЗАВРШЕТКУ МАНИФЕСТАЦИЈЕ УПУТИЛИ СУ

ПРОГЛАС У КОМЕ КАЖУ:

Књижевно – издавачка манифестација "Трг од књиге" одржана је у минуле двије недеље у Херцег-Нови. Општа је оцјена да је манифестација била добро осмишљена у успјешно реализована.

Добро расположења учесника и посјетилаца нису пореметиле ријечи које су стране култури и књижи (шпедиција, порез, царина), и које су помињане за вријеме трајања ТРГА ОД КЊИГЕ. И, наравно, објективни проблеми са којима су се због практичне тежине тих ријечи, суочили издавачи. Као да се заборавило да је књига, прије свега, културно добро, вјеродостојна легитимација сваког здравог друштва.

Морамо предочити да је просто невјероватно да у једној истој држави, између њена два дијела, не функционише несметан промет књига- без царина, пореза и осталих дажбина. Шта хоћемо да кажемо? Хоћемо да кажемо и да подсјетимо да је наша земља, Србија и Црна Гора, дакле, члан Саавјета Европе и да је неопходно да се ова власт усагласи с нормама важећим за земље Европске заједнице.

Напослѣтку, апелујемо да се исказе гест добре воље, односно, да се издавачи из Србије, који су наступили на ТРГУ ОД КЊИГЕ, ослободе, при повратку, плаћања ПДВ-а, будући су учествовали на манифестацији која је обогатила културни и књижевни живот Херцег-Новог и Црне Горе.

Књига је вјековјечити отисак сваког времена – па и нашег.

Борхес би рекао – памћење човјечанства.

А читање – својеврсни облик среће.

У име тог памћења и те среће учинимо да књига, на нормалан и цивилизован, дакле, европски начин дође до читалаца.

СПОНЗОРИ "ТРГА ОД КЊИГЕ"

1. Montepранco – Boka produkt - Tivat
2. Gonex - Meljine
3. Val – Gojković - Igalo
4. "Mješovito" - Herceg - Novi
5. JP "Vodvod i kanalizacija" - Herceg - Novi
6. Pantomarket - Igalo
7. Ranc – benzinska pumpa - Meljine
8. Auto škola "Vlačić" - Herceg – Novi
9. "Krušo" DOO - Herceg – Novi
10. Crnogorska komercijalna banka - Herceg – Novi
11. Saturnus – kafe bar - Herceg – Novi
12. Atlasmont banka - Herceg – Novi
13. Pekara "Baošići" - Baošići
14. "Škorpion" - Herceg – Novi

OSTALI SPONZORI

(usluge)

1. Tažeks- restoran "Maraska"- Zelenika
2. Kuća Iva Andrića – Klub književnika – Herceg Novi
3. Čatovića mlini – Morinj
4. " Belvedere" – Herceg Novi
5. Montecarlo – Meljine
6. Konoba "Amerika" – Herceg Novi
7. Sport caffè – Herceg Novi
8. SBS – restoran – Herceg Novi

SMJEŠTAJ

1. HTP "BOKA" – hotel "Plaža" – Herceg Novi
2. Mediteranski zdravstveni centar – Igalo
3. Centar za odmor i rekreaciju – hotel "Igalo" - Igalo

БОКА

(САДРЖИ ЗА СВЕ ПУТЕВЕ БОСНЕ)

Број II
Котор, издат 5. III 1977. год.

БОКА је прва и једина
ПРЕДСТАВА БОСАНСКОГ
НАРОДА у области поезије, драме,
А ТЕАТРАЛНИХ
ПРОЗЕ, МУЗИКЕ И
ОСТАЛИХ ВИДОВА
КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА
НАШЕ ПОВИЈАСТИ

Број II
Котор, издат 5. III 1977. год.

Градска библиотека и читалница је основана 1949. године као општинска библиотека. Наставља традицију Српске читаонице, која се на први пут формира 1850. године у Српско-далматинском магазину. Током друге половине деветнаестог вијека аустријске власти су три пута забрањивале рад Српске читаонице из политичких разлога. (Календар Дубровачки за 1898. годину). До данашњих дана сачуван је Правилник из 1898. године, који је упућује на даљњи развој читалнице од стране Ц. К. Краљевине Српске, Ц. К. Краљевине Хрватске и Ц. К. Краљевине Словенске. Првом свјетском рату уништен је њен фонд и инвентар. За вријеме Краљевине Југославије у Херцег Новом дјелује библиотека у Српском народном дому, касније у Хрватском, а затим у Југословенском дому. До 1977. године њен фонд је бројао око 8000 јединица библиотечке грађе, смјештен у просторијама 80 м² са једним уредним (књижничар) 1984. године добија нове просторије површине 420м². Сада њен фонд садржи преко 40.000 јединица библиотечке грађе, а број у последних се повећао на седам (шест у струци). Није имала, нити још увек има подручна одјељења. Обавља функцију матичне библиотеке за херцеговачку општину. Уведена је аутоматска обрада података по UNESCO-вом програму ISIS. Библиотека поседује неколико легата, од којих је најзначајнији легат др. Душана Петковића (5500 монографских публикација на страним језицима).

Библиотека је приоритет у области Библиотеке; представља Завичајна библиотечка збирка Боке Которске као истраживачки пројекат од изузетног значаја за културу. Наш императив јесте достизање нивоа модерно структуриране библиотеке која прати трендове савременог библиотекарства и представља библиотечко информативни центар) али и центар културних дешавања града Херцег Новог.

БОКА БИБЛИОТЕКА

Генерални покровитељ:
ОПШТИНА ХЕРЦЕГ-НОВИ

Спонзор програма:
АД "МЈЕШОВИТО"

Остали спонзори:
ХТП БОКА

ХОТЕЛ МЕТАЛУРГ - ИГАЛО

**МЕДИТЕРАНСКИ ЗДРАВСТВЕНИ ЦЕНТАР
ИНСТИТУТ ИГАЛО АД**

ЈП ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА - Х. НОВИ

**ЦРНОГОРСКА КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА
АД ПОДГОРИЦА ФИЛИЈАЛА Х. НОВИ**

ДОО ПЕКАЛА - БАОШИЋИ

ДОО "CONEX" - МЕЉИНЕ

ВАЛ - ХЕРЦЕГ-НОВИ

MONTEPRANZO - БОКАПРОДУКТ ТИВАТ

АУТОШКОЛА ВЛАЧИЋ - Х. НОВИ

CAFFE BAR CARUSSINO - Х. НОВИ

ПАНТО МАРКЕТ ДОО - ИГАЛО

Ресторани:
**"КУЋА ИВА АНДРИЋА"
"БАТОВИЋА МАНИ" - МОРИЊ
"ТАЖЕКС" - ЗЕЛЕНИКА
СПОРТ КАФЕ**

**ОРГАНИЗАТОР:
ОПШТИНА ХЕРЦЕГ-НОВИ, ЈУ ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА И ЧИТАЛИЦА,
ЈУК "ХЕРЦЕГФЕСТ", КЊИЖАРИЈА ЗАШТИЊА ХЕРЦЕГ-НОВИ**

**СУОРГАНИЗАТОР:
УДРУЖЕЊЕ ИЗДАВАЧА И ШТАМПАРА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ - БЕОГРАД**